

“เซ็ง” จากอาหารสู่อารมณ์¹

พิรัชพร อึ้งอรุณ²

เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา³

โกวิทย์ พิมพ์ทอง⁴

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Corresponding author's e-mail: Phiratchaporn.U@gmail.com

รับบทความ 16 ตุลาคม 2562 แก้ไขบทความ 25 พฤศจิกายน 2562 ตอบรับ 27 พฤศจิกายน 2562 ออนไลน์ 27 ธันวาคม 2562

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความหมายของคำว่า “เซ็ง” และการขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลความหมายของคำว่า “เซ็ง” จากพจนานุกรมในแต่ละสมัย และเก็บข้อมูลการใช้คำว่า “เซ็ง” ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 8 จากเอกสารประเภทร้อยแก้ว เก็บข้อมูลคำว่า “เซ็ง” ในปัจจุบัน จาก คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ และสื่อสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คำว่า “เซ็ง” มีที่มาจากภาษาจีนแต้จิ๋ว 清 /cêng1/ หมายถึง ใส ซึ่งใช้อธิบายลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่ใช่ว่าเฉพาะรสชาติของอาหาร เมื่อคนไทยรับเอาคำนี้นี้มาก็ใช้เป็นคำที่ใช้เรียกรสชาติของอาหารที่เมื่อทิ้งไว้นานก็จะคลายรสไป ว่า “เซ็ง” และคำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายไปสู่คำแสดงอารมณ์ด้วยกลไกทางความหมาย 2 กลไก คือ กลไกอุปลักษณ์และกลไกอุปลักษณ์-นามนัย

คำสำคัญ พัฒนาการ ความหมาย คำเรียกรส อารมณ์

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง “คำเรียกรสที่ขยายความหมายไปสู่คำแสดงอารมณ์ในภาษาไทย”

² นิสิตปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“seŋ” From Food to Emotions

Phiratchaporn Ueng-arun

Methawee Yuttapongtada

Kowit Pimpuang

Faculty of Humanities, Kasetsart University

Corresponding author's e-mail: Phiratchaporn.U@gmail.com

Received 16 October 2019; revised 25 November 2019; accepted 27 November 2019; online 27 December 2019

Abstract

The aim of this article is to examine the meaning development of the word “seŋ” and its meaning extension from the early Bangkok period to the present. Data collection involved information about meanings of the word “seŋ” from dictionaries in each period, usage of the word “seŋ” during the reign of King Rama I to the reign of King Rama VIII from prose documents, and the present usage of the term “seŋ” from the Thai National Corpus as well as a social medium; Twitter. All sources were taken into account for the analysis. The findings showed that the word “seŋ” was derived from Chaozhou Chinese 清 /cêng1/ meaning ‘clear.’ The findings also showed that it can be used not only with respect to the taste of food, but also for various other things. Thai people have adopted this word as a ‘taste term’ to describe the loss of flavor for food left for a long time. Finally, the meaning of the word “seŋ” was extended to displays of ‘emotion’ with two semantic devices: metaphor and metaphonymy.

Keywords: Development, Meaning, Taste Term, Emotion

1. บทนำ

คำแสดงอารมณ์เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะจิตใจความรู้สึกของมนุษย์ทุกคน โดยแสดงออกมาด้วยสีหน้า กิริยาท่าทาง หรือน้ำเสียง เพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่าขณะนั้นตนเอง กำลังอยู่ในอารมณ์ใด เช่น อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ อารมณ์ดี และอารมณ์เสีย เป็นต้น สิ่งที่ น่าสนใจของการแสดงอารมณ์อยู่ที่การใช้คำแสดงอารมณ์เพื่ออธิบายสภาวะจิตใจความรู้สึก ที่ตนกำลังประสบอยู่นั้นอย่างไร เช่น

- (1) เสียงของเด็กหนุ่มกราดเกรี้ยว พูดไม่รู้เรื่อง ใครอยากได้อะไรของใครกัน อารมณ์เดือด ที่ถูกสบประมาท ทำให้เสียงเกรี้ยวกราดไม่แพ้กัน

(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

- (2) นังดูคลิบเก๋ ๆ ก็รู้สึกหวาน ๆ ปนขมอะ⁵ แบบ เมื่อไหร่จะกลับมาอยู่ด้วยกันนะ

(ทวีตเตอร์: ชื่อผู้ใช้ @YoruMisu, 19 สิงหาคม 2562)

- (3) มารู้สึกเซ็ง ออกไปกินข้าวกันดีกว่ามุกชวน กินข้าวนอกบ้านวันละสองมื้อแก้ความสับสนในสมอง

(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

จากตัวอย่างที่ (1) แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า “เดือด” เพื่อแสดงใช้เห็นถึงอารมณ์โกรธที่กำลังรุนแรงเพิ่มมากขึ้นคล้ายกับน้ำที่กำลังเดือด หรือในตัวอย่างที่ (2) แสดงให้เห็นการใช้คำว่า หวาน ๆ ปนขม มาใช้อธิบายถึงความสุขและความทุกข์ที่มีอยู่ปนกัน และตัวอย่างที่ (3) แสดงให้เห็นการใช้คำว่า “เซ็ง” อธิบายถึงอารมณ์เบื่อ ซึ่งจากตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายได้ด้วยการเปรียบเทียบอารมณ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว

คำที่ใช้ในการแสดงอารมณ์จากตัวอย่างนั้นผู้วิจัยสังเกตว่า คำว่า “เซ็ง” ใช้เพื่ออธิบายถึงอารมณ์ที่เบื่อหน่าย หหมดความตื่นเต้น ในขณะเดียวกันเมื่อเรากล่าวถึงอาหารที่ทิ้งไว้นานจนทำให้อาหารนั้นเสียรสไป อย่าง ส้มตำ หรือยำ ก็จะมีคำว่า “เซ็ง” เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าคำว่า “เซ็ง” จากทั้งสองความหมายนี้น่าจะมีความหมายที่สัมพันธ์กันจนนำไปสู่การขยายความหมายจากคำเรียกรสไปสู่คำแสดงอารมณ์

ทั้งนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรสชาติและคำแสดงอารมณ์พบว่าได้มีการศึกษาไว้อยู่บ้าง คือ ฐิติกมล วทัญญูตานนท์ (2557) ได้ศึกษาการขยายความหมายของคำเรียกรสในภาษาไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำเรียกรสกับสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รสชาติของอาหาร นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำแสดงอารมณ์ไว้คือ ศุภชัย ต๊ะวิชัย (2549) ศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย

⁵ ผู้วิจัยใช้รูปการเขียนจากแหล่งข้อมูลต้นฉบับ(ทวีตเตอร์) ใช้ว่า “อะ” ซึ่งการเขียนคำดังกล่าวเป็นการเขียนที่ผิดอักขรวิธีด้านการใช้วรรณยุกต์ ซึ่งการเขียนที่ถูกต้องควรเขียนว่า “อ่ะ”

สินีนาง วัฒนสุข (2549) ศึกษาอุปลักษณ์เชิงโมทัศน์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย และ นิยะดา เหล่าสุนทร (2553) ได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมคำศัพท์โบราณจากเอกสารตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาพัฒนาการของความหมายและการขยายความหมายของคำใดคำหนึ่งไว้อย่างชัดเจน ในบทความนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพัฒนาการและการขยายความหมายของคำว่า “เซ่ง” ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 อุปลักษณ์ (Metaphor)

Lakoff & Johnson (1980) ได้กล่าวถึง อุปลักษณ์ (Metaphor) ไว้ในหนังสือ Metaphor We Live By ว่า อุปลักษณ์ไม่ได้จำกัดอยู่ในรูปแบบของการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งอย่างเช่นในงานวรรณกรรม แต่อุปลักษณ์ยังรวมไปถึงการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นระบบความคิดของมนุษย์ ภาษาที่มนุษย์ใช้นั้นมักจะเกิดจากการพยายามอธิบายโมทัศน์ที่เป็นนามธรรมโดยอาศัยโมทัศน์อีกโมทัศน์หนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่ามาเปรียบเทียบ จึงทำให้เกิดภาษาที่แสดงอุปลักษณ์ขึ้น นอกจากนี้ Lakoff ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า อุปลักษณ์ประกอบไปด้วยวงความหมายต้นทาง (Source Domain) และวงความหมายปลายทาง (Target Domain) โดยวงความหมายต้นทาง (Source Domain) มักจะเป็นสิ่งที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่าส่วนวงความหมายปลายทาง (Target Domain) เป็นสิ่งที่เป็นามธรรม ซึ่งวงความหมายปลายทางและวงความหมายต้นทางจะถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน (mapping) ด้วยคุณสมบัติทางความหมายที่คล้ายคลึงกัน

2.2 อุปลักษณ์ – นามนัย (Metaphtonymy)

Goossens (1990) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า กลไกการเปลี่ยนแปลงทางความหมายทั้งอุปลักษณ์ (Metaphor) และนามนัย (Metonymy) มีความสัมพันธ์กัน (Goossens, 1990 อ้างถึงใน สิริมาศ มาศพงศ์, 2557, น. 161) โดยอุปลักษณ์-นามนัย (Metaphtonymy) เป็นกลไกการขยายความหมายที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์กับนามนัย

ในการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ อุปลักษณะเกิดขึ้นจากนามนัย กล่าวคือ กลไกนามนัยทำให้ความหมายแฝงกลายเป็นความหมายหลัก แล้วจึงเกิดกลไก อุปลักษณะขยายความหมายต่างวงความหมายกันไป (สิริมาศ มาศพงศ์, 2557, น. 164)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “เซ็ง” จากอาหารสู่อารมณ์ มีวิธีดำเนินการวิจัยอยู่ 4 ประการ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการสรุป อภิปราย ผลและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 สืบค้นและเก็บข้อมูลการใช้คำว่า “เซ็ง” โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลความหมายคำว่า “เซ็ง” ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325) จนถึงปัจจุบัน จากพจนานุกรมแต่ละสมัย ดังต่อไปนี้

- สัพพะ พะจะนะ พาสาไท ของ ของ บาทีสต์ ปาเลอกัว พ.ศ. 2397
- อักษราภิธานศรับท์ ของ แบรดเลย์ แดนปีช พ.ศ. 2416
- พจนานุกรมของกรมศึกษาธิการ ร.ศ. 120
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493
- พจนานุกรมพจนานุกรมไทย พ.ศ. 2504
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542
- พจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้คำว่า “เซ็ง” เพื่อใช้ประกอบการศึกษาการขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325) จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารดังนี้

ก. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325) ถึงรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2498)
ผู้วิจัยเก็บรวบรวมการใช้คำว่า “เซ็ง” จากเอกสารร้อยแก้วโดยการคัดเลือกข้อมูลเอกสาร

ทั้งที่เป็นเอกสารราชการ จดหมายเหตุ พระราชนิพนธ์ ตำรา และนวนิยายในแต่ละสมัย โดยกำหนดประเภทของเอกสารให้มีความหลากหลาย และไม่เจาะจงผู้แต่งเพียงบุคคลใด บุคคลหนึ่ง โดยมีรายชื่อเอกสารดังต่อไปนี้

- ราชธานีของเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
- พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พระราชทานไปยังประเทศจีน

- จดหมายเหตุเรื่องรับพระยาเศวตฉัตร
- จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
- พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ 4
- ประชุมพงศาวดารภาค 45 จดหมายเหตุเรื่องทูตไทยไปประเทศอังกฤษ

(หม่อมราโชทัย)

- พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน
- นวนิยายเรื่องความไม่พยายา
- ร้อยแก้วแนวใหม่ของไทย (พ.ศ. 2417-2453)
- แม่ครัวหัวป่าก์
- ประชุมพระราชปฤจฉา (พระราชปฤจฉาในรัชกาลที่ 8)
- สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร. 5
- ประพฤติการณ์ของนายทองอิน รัตนเนตร
- ประมวลนิทาน ร. 6
- นวนิยายเรื่องข้างหลังภาพ ของศรีบูรพา
- นวนิยายเรื่องละครแห่งชีวิต

ข. การเก็บข้อมูลคำว่า “เซ็ง” ในปัจจุบันจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ ผู้วิจัยค้นหาคำว่า “เซ็ง” โดยระบุคำว่า “เซ็ง” ในแถบการค้นหาคำข้อมูล จากนั้นจึงเก็บข้อมูลคำว่า “เซ็ง” ที่ปรากฏขึ้นจากการระบุคำค้นหาทั้งหมด แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาคัดเลือกโดยไม่เก็บข้อมูลคำว่า “เซ็ง” ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำแสดงอารมณ์ เช่น ชื่อเฉพาะ รวมทั้งข้อมูลที่มีใจความไม่ครบสมบูรณ์ เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้วจึงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค. การเก็บข้อมูลคำว่า “เซิ่ง” ในปัจจุบันจากสื่อสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์ ผู้วิจัยค้นหาคำว่า “เซิ่ง” โดยระบุคำว่า “เซิ่ง” ในแถบการค้นหาข้อมูล โดยเก็บข้อมูลที่อยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม ถึง วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2562 แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาคัดเลือกโดยไม่เก็บข้อมูลคำว่า “เซิ่ง” ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำแสดงอารมณ์ เช่น ชื่อเฉพาะ รวมทั้งข้อมูลที่มีใจความไม่ครบสมบูรณ์ เป็นต้น เช่นเดียวกันกับการคัดเลือกข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้วจึงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์พัฒนาการความหมายของคำว่า “เซิ่ง” จากพจนานุกรมในแต่ละสมัยตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน

3.2.2 วิเคราะห์การขยายความหมายของคำว่า “เซิ่ง” และการใช้คำว่า “เซิ่ง” โดยใช้กระบวนการทางภาษาศาสตร์ปริชาน

3.2.3 ผู้วิจัยใช้แนวคิดอุปลักษณ์ (Metaphor) และ อุปลักษณ์ – นามนัย (Metaphonymy) มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

3.4 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง “เซิ่ง” จากอาหารสู่อารมณ์ ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน พบพัฒนาการความหมายของคำว่า “เซิ่ง” และการขยายความหมายของคำว่า “เซิ่ง” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 พัฒนาการความหมายของคำว่า “เซิ่ง”

คำว่า “เซิ่ง” มีใช้ในภาษาจีนแต่จื๊วว่า 清 /cèng1/ ตรงกับเสียงในภาษาจีนกลางว่า /qīng/ ซึ่งตามพจนานุกรมออนไลน์ภาษาแต่จื๊ว Chaozhou Mogher (2005) หมายถึง clear, pure, clean; peaceful

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เซิ่ง”/tshen1/ ในภาษาจีนแต่จื๊วว่า หมายถึง ใส ไม่จัดว่าเป็นคำบอกรสชาติโดยตรงแต่เป็นคำที่สามารถนำมาใช้บรรยายรสชาติ

หรือลักษณะของอาหารได้ โดยหมายถึง รสใด ๆ มีรสอ่อน หรือรสไม่จัด ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นอาหารที่มีลักษณะใสด้วย เช่น รังนก แกงจืด เป็นต้น หรือใช้บรรยายถึงลักษณะของสิ่งอื่น ๆ ก็ได้ เช่น /tsheŋ1 khi1/ (ใส+อากาศ) ‘สะอาด’ หรือ /tsheŋ1 sim1/ (ใส+ใจ) ‘สบายใจ’ (พรลัดดา เมฆบัณฑิต, 2547, น. 55-56)

ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่าคำว่า “เซ็ง” เป็นคำภาษาจีนแต่จื๊วที่ยืมมาใช้ในภาษาไทยโดยมีบัญญัติและให้ความหมายไว้ใน สัพพะ พะจะนะ พาสาท พ.ศ. 2397 ดังนี้

(4) เซ็ง จืด เซ็ง ไป Vapid- What has lost its savour.

(พระสังฆราช (ปาเลอกัซ), 2542, น. 731)

จากความหมายของคำว่า “เซ็ง” ใน สัพพะ พะจะนะ พาสาท พ.ศ. 2397 แสดงให้เห็นว่าคำว่าเซ็งอาจจะมีใช้อย่างแพร่หลายมาก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากมีการบัญญัติเข้าไปในพจนานุกรม ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า มีการใช้คำว่า “เซ็ง” ในภาษาไทย เป็นการรับมาใช้โดยเปลี่ยนแปลงความหมายให้แคบเข้าจากความหมายเดิมในภาษาจีนแต่จื๊วที่หมายถึง ใส และใช้อธิบายลักษณะของสิ่งใดก็ได้ไม่เจาะจงเฉพาะอาหาร แต่ความหมายในพจนานุกรมเล่มนี้หมายถึง What has lost its savour. แปลความหมายเป็นภาษาไทยได้ว่า อะไรก็ตามที่เสียรสชาติของมันไป ซึ่งเป็นความหมายที่ใช้เฉพาะกับรสชาติของอาหาร ดังข้อความที่ยกตัวอย่างว่า จืด เซ็ง ไป

อีกทั้งคำว่า “เซ็ง” ก็ยังมีบัญญัติไว้ในพจนานุกรมในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ ใน อักษรธานศรีย ของ แดนบิช แบรดเลย์ พ.ศ. 2416 ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า “เซ็ง” ไว้ดังนี้

(5) เซ็ง, แะ, เปนชื่อแห่งของกินที่แะเกือบจะเสียนั้น, เหมือนอย่างซ่มตัมที่เขาไว้ล่วงเวลา เป็นต้น

(แบรดเลย์, 2416, น. 193)

จะเห็นได้ว่า คำว่า “เซ็ง” ในอักษรธานศรียนี้มีความหมายแตกต่างจากในสัพพะ พะจะนะ พาสาท พ.ศ. 2397 ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าความหมายของคำว่า “เซ็ง” เริ่มมีการใช้ในบริบทที่เพิ่มมากขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากคำว่า “เซ็ง” ในสมัยนี้นั้นไม่ได้หมายความว่าอาหารที่เสียรสชาติของตัวเอง แต่เป็นความหมายที่หมายถึง อาหารที่มีลักษณะแะเนื่องจากทิ้งไว้นานอย่างเช่นส้มตำ แต่ทั้งนี้คำว่า “เซ็ง” ก็ยังคงใช้

ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับตัวอย่างข้อความที่พบการใช้คำว่า “เซ็ง” ในหนังสือ แม่ครัวหัวป่าก์ ซึ่งเป็นหนังสือที่แต่งในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยท่านผู้หญิง เปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ดังต่อไปนี้

- (6) ของอย่างนี้ต้องให้จัดเปรี้ยวไว้หน่อยดี.....เครื่องปรุงนั้นตามแต่ผู้ทำจะกะเน ตามชอบใจ จะทำน้อยหรือมาก และการคลุกอย่างนี้จะบอกตาซึ่งไว้ก็เป็นการลำบาก จึงสุดแล้วแต่ ผู้ทำจะชิมรสดูตามใจจะดีกว่า แต่ต้องให้จัดไว้สักหน่อยเพื่อเซ็ง

(เปลี่ยน ภาสกรวงศ์, ท่านผู้หญิง, 2557, น. 177)

- (7) พล่าดอกพยอมนี้ เมื่อจะรับประทานจึงค่อยยำ ถ้ายำทิ้งไว้นานๆ มันจะเซ็งพาให้รสคลาย ไม่อร่อยเหมือนยำแล้วเดี๋ยวนั้น รับประทานเดี๋ยวนั้น

(เปลี่ยน ภาสกรวงศ์, ท่านผู้หญิง, 2557, น. 381)

จากตัวอย่าง (6) และ (7) ที่ยกมาดังกล่าว มีการใช้คำว่า “เซ็ง” กับอาหารที่ต้องปรุงให้มีรสเปรี้ยว เมื่อทิ้งไว้เป็นเวลานานก็จะทำให้ “เซ็ง” หรือคลายรส และจากการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “เซ็ง” ในหนังสือ แม่ครัวหัวป่าก์ ผู้วิจัยพบว่าคำว่า “เซ็ง” ในสมัยนี้มักใช้อธิบายเฉพาะกับอาหารที่ต้องปรุงให้มีรสเปรี้ยว โดยเฉพาะอาหารประเภท ยำและส้มตำ

ต่อมาพจนานุกรมของ กรมการศึกษาดูการ ร.ศ. 120 ซึ่งเป็นพจนานุกรมในสมัย รัชกาลที่ 5 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เซ็ง” ไว้ดังนี้

- (8) เซ็ง, ท. และ, เสียว

(จารุดี ฝโลประการ และปริญญา ฤทธิ์เจริญ, 2541, น. 120)

ในพจนานุกรมเล่มนี้บัญญัติให้คำว่า “เซ็ง” เป็นคำไทย ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าคำว่า “เซ็ง” มีการใช้อย่างยาวนานจนกลมกลืนไปกับภาษาไทย และคำว่า “เซ็ง” ในพจนานุกรมเล่มนี้ยังมีความหมายคล้ายคลึงกันกับในอักขรธานศราธิ์ แสดงให้เห็นว่าบริบทความหมายของการใช้คำว่า “เซ็ง” ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากความหมายเดิมมากนัก

ความหมายของคำว่า “เซ็ง” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 9 มีดังนี้

(9) เชิง ว. จิต ชิต

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2507, น. 45)

ความหมายของคำว่า “เชิง” ในสมัยนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน คือหมายถึง จิต หรือชิต ซึ่งแตกต่างจากความหมายในสมัยอื่น ๆ ที่หมายถึง ลักษณะของอาหารที่เสียรสชาติไป และคำว่า “เชิง” ก็ยังใช้ในความหมายคล้ายคลึงกันในพจนานุกรมไทย พ.ศ. 2504 โดยมานิต มานิตเจริญ ดังนี้

(10) เชิง ว. จิต, ชิต, หายอรร้อย, หมตรส

(มานิต มานิตเจริญ, 2519, น. 320)

จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า “เชิง” ยังคงความหมายในเรื่องรสชาติของอาหารไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงพจนานุกรมเล่มนี้ ซึ่งต่อมาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “เชิง” ไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

(11) เชิง ว. ชิต, จิตชิต, หมตรส, หมดความตื้นตัน, (ใช้เรียกสิ่งทีควรจะบริโภคหรือจัดทำในเวลาหนึ่ง แต่ทิ้งไว้นานเกินควร)

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, น. 283)

(12) เชิง ว. ชิต, จิตชิต, หมตรส, (ใช้เรียกสิ่งทีควรจะบริโภคหรือจัดทำในเวลาหนึ่งแต่ทิ้งไว้นานเกินควร),หมดความตื้นตัน

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 383)

(13) เชิง ว. ชิต, จิตชิต, หมตรสเพราะทิ้งไว้นานเกินควร เช่น ส้มตำทิ้งไว้นานจนเชิง, หมดความตื้นตัน เช่น ร้องเพลงอยู่นานจนคนฟังเชิง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 404)

ความหมายที่เพิ่มขึ้นมาจากความหมายที่เป็นคำเรียกรสเริ่มมีบัญญัติขึ้นมาในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คือความหมายที่หมายถึง หมดความตื้นตัน

นอกจากนี้ในพจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ. 2547 ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า “เซ็ง” ไว้ที่น่าสนใจ ดังนี้

(14) เซ็ง ว. เบื่อ, ซีด, หน่าย, คลายรส, หดสนุก

(สำนักพจนานุกรม, 2547, น. 291)

จะเห็นได้ว่า คำว่า “เซ็ง” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ทั้ง 3 เล่มและพจนานุกรมฉบับมติชนนั้น คำว่า “เซ็ง” ไม่ได้มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับคำเรียกรสเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เพิ่มขึ้นมาด้วย แสดงให้เห็นว่าคำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายจากคำเรียกรสไปสู่คำแสดงอารมณ์ ดังตัวอย่างการใช้คำว่า “เซ็ง” จากข้อความที่ยกมาประกอบนี้

(15) ทุกวันนี้ไม่ว่าจะไปทางไหนก็จะพบกับผู้คนบ่นแต่ว่าเซ็ง เซ็งกับระบบเศรษฐกิจของสังคม เซ็งกับระบบการปกครอง เซ็งกับการบริหารประเทศชาติที่ได้นำประเทศชาติเข้ามาสู่จุดเสื่อม

(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

(16) โคตรเซ็งรถติดไฟแดงสิบนาที ภูสายโด่งเลยจากที่จะไม่สาย

(ทวิตเตอร์: ชื่อผู้ใช้ @DDREAM_1D, 10 กันยายน 2562)

(17) เพื่อน ๆ ไม่พูดกับหมอไปหลายเดือน ยกเว้นเพื่อน ๆ ในกลุ่มที่สนิทกัน หมอเองก็ก้มหน้าก้มตาเซ็งชีวิต เรียนไปวัน ๆ จนใกล้จบชั้นม.ศ.3 การทำกิจกรรมทำให้เริ่มหันมาพูดคุยกันเองได้ใหม่

(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

จากตัวอย่างที่ (15) - (17) แสดงให้เห็นว่า คำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายจากคำเรียกรสชาติของอาหารไปสู่สิ่งอื่น ๆ อย่างชัดเจน ซึ่งคำว่า “เซ็ง” ในบริบทที่ยกมานี้ไม่ได้หมายถึงรสชาติของอาหารแต่หมายถึง อารมณ์เบื่อกับสิ่ง ๆ ต่างที่ไม่เป็นไปตามสิ่งที่ควรจะเป็น ซึ่งกระบวนการขยายความหมายจากคำที่เกี่ยวข้องกับรสชาติไปสู่คำแสดงอารมณ์นี้จะกล่าวถึงต่อไป

4.2 การขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง”

การขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” จากคำที่เกี่ยวข้องกับรสชาติไปสู่คำแสดงอารมณ์นั้น พบว่าในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คำว่า “เซ็ง” เริ่มมีการขยายความหมายไปสู่คำแสดงอารมณ์แล้ว และจากการค้นหาข้อมูลพบว่าคำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายด้วยกลไกต่าง ๆ ดังนี้

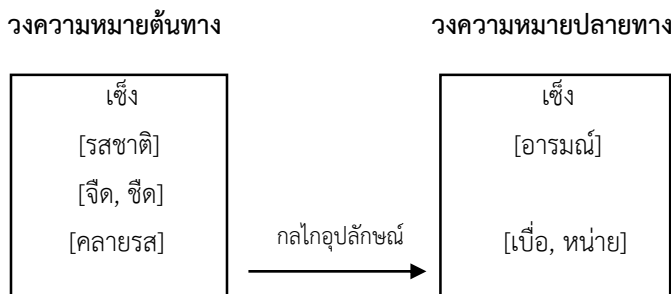
4.2.1 การขยายความหมายด้วยกลไกอุปลักษณ์

อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นระบบความคิดของมนุษย์ผ่านออกมาเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งภาษาที่มนุษย์ใช้นั้นมักจะเกิดจากการ พยายามอธิบายมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมโดยอาศัยมโนทัศน์อีกมโนทัศน์หนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่ามาเปรียบเทียบ (Lakoff & Johnson, 1980) ซึ่งการขยายความหมาย คำว่า “เซ็ง” ด้วยกลไกนี้มีตัวอย่างดังนี้

- (18) อดีตสุภาพสตรีหมายเลขหนึ่งหยุดหายใจนิดหนึ่ง ก่อนจะบ่นด้วยน้ำเสียงเซ็ง ๆ ว่า
เชื้อใหม่ สามีของฉันท้อค้มมาก เขาไม่คิดว่าจะมีใครเอาเรื่อง 2 เรื่องนี้มารวมกันได้
(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

จากตัวอย่าง คำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายจากคำเรียกรสไปสู่คำแสดงอารมณ์ ซึ่งคำว่า “เซ็ง” ในวงความหมายต้นทางคือ [จืด, ซืด] ซึ่งเป็นคำเรียกรส ไปสู่วงความหมายปลายทางคือ [เบื่อ, หน่าย] ซึ่งเป็นคำแสดงอารมณ์ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 การขยายคำว่า “เซ็ง” จากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง

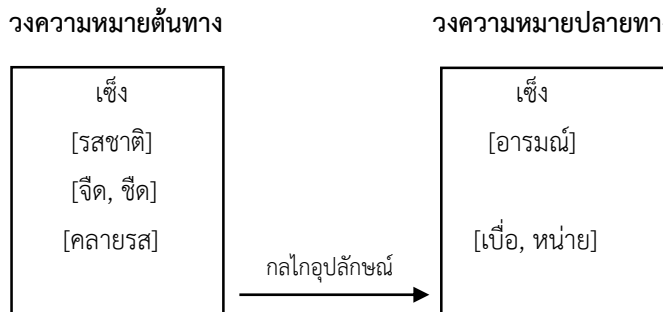


- (19) เมื่อรู้ว่าเธอจะไปช้อปปิ้งเซ็งที่ไหนต่อ ดวงตาเรียวโตแอบมองหนุ่มตรงหน้าแล้วก้ออดนึก
ชั้นในใจไม่ได้เข้ากันได้ดีซะหมด

(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

จากตัวอย่าง คำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายจากคำเรียกรสไปสู่คำแสดง
อารมณ์ ซึ่งคำว่า “เซ็ง” ในวงความหมายต้นทางคือ [จืด, ซืด] ซึ่งเป็นคำเรียกรส ไปสู่
วงความหมายปลายทางคือ [เบื่อ, หน่าย] ซึ่งเป็นคำแสดงอารมณ์ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2 การขยายคำว่า “เซ็ง” จากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง

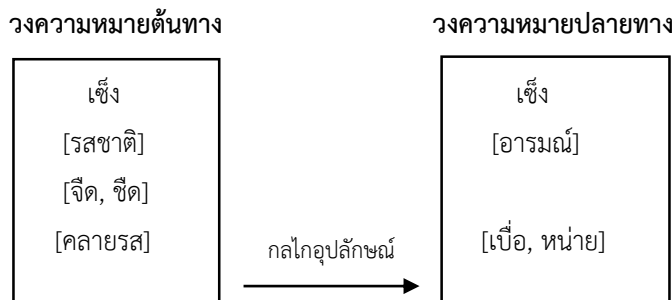


- (20) ยิ่งใจดียิ่งโดนเอาเปรียบ มานั่งเจ็บใจตัวเองนี่คือเซ็งสุด

(ทวิตเตอร์: ชื่อผู้ใช้ @chocogiftnj, 27 สิงหาคม 2562)

จากตัวอย่าง คำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายจากคำที่คำเรียกรสไปสู่คำแสดง
อารมณ์ ซึ่งคำว่า “เซ็ง” ในวงความหมายต้นทางคือ [จืด, ซืด] ซึ่งเป็นคำเรียกรส ไปสู่
วงความหมายปลายทางคือ [เบื่อ, หน่าย] ซึ่งเป็นคำแสดงอารมณ์ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 3 การขยายคำว่า “เซ็ง” จากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง

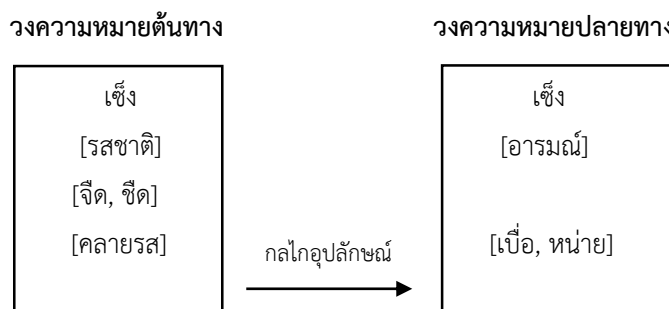


(21) จากวันนี้ที่เซ็ง ๆ กับชีวิต ผลิตมาเปลี่ยนโลกให้สดใสไปเลยนะ

(ทวีตเตอร์: ชื่อผู้ใช้ @angie_ning, 30 สิงหาคม 2562)

จากตัวอย่าง คำว่า “เซ็ง” มีการขยายความหมายจากคำที่คำเรียกรสไปสู่คำแสดงอารมณ์ ซึ่งคำว่า “เซ็ง” ในวงความหมายต้นทางคือ [จืด, ซืด] ซึ่งเป็นคำเรียกรส ไปสู่วงความหมายปลายทางคือ [เบื่อ, หน่าย] ซึ่งเป็นคำแสดงอารมณ์ ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 4 การขยายคำว่า “เซ็ง” จากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง



4.2.2 การขยายความหมายด้วยกลไกอุปลักษณ์ – นามนัย

กลไกอุปลักษณ์ – นามนัย (Metaphtonymy) นี้ เป็นกลไกการขยายความหมายที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์กับนามนัยในการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ อุปลักษณ์เกิดขึ้นจากนามนัย กล่าวคือ กลไกนามนัยทำให้ความหมายแฝงกลายเป็นความหมายหลัก แล้วจึงเกิดกลไกอุปลักษณ์ขยายความหมายต่างวงความหมายกันไป (สิริมาศ มาศพงศ์, 2557, น. 164) ซึ่งการขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” ด้วยกลไกนี้มีดังนี้

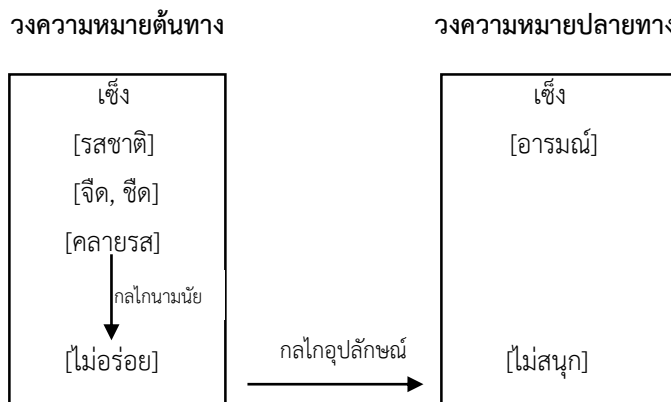
(22) บางคนบอกว่าลูกไม่เล่นด้วย ผมไปดูแล้ว ก็เล่นเหยาะ ๆ แหยะ ๆ เล่นแบบเซ็ง ๆ ซืด ๆ

เล่นเหมือนกินแกงจืดไม่ได้อุ่น คือซืดมากเลย เด็กก็ไม่เล่นด้วยเพราะเขาไม่สนุก

(คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ)

จากตัวอย่าง คำว่า “เซ็ง” ในความหมายต้นทางมีกลไกนามนัยทำให้เกิดความหมายแฝงของคำว่า “เซ็ง” คือ [ไม่อร่อย] ก่อนที่จะกลไกอุปลักษณ์จะถ่ายทอดความหมายแฝง [ไม่อร่อย] ไปยังวงความหมายปลายทางหมายถึง [ไม่สนุก] ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 5 การขยายคำว่า “เซ็ง” จากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง

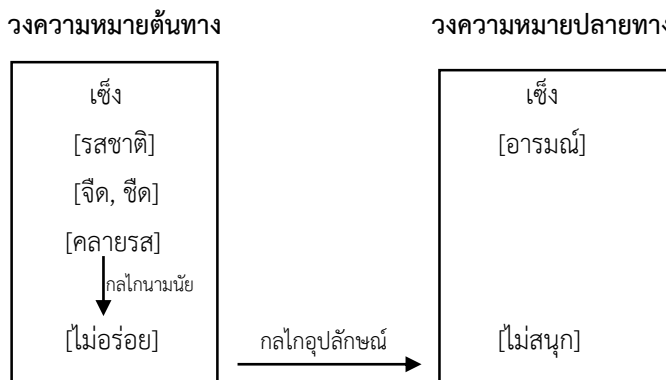


(23) คนเราต้องหยุดขอซีรี่ย์ภาค2กันได้แล้วอะ บางเรื่องตอนจบมันสมบูรณ์แบบมาก และถ้ามันจบแบบนี้ มันจะตรึงอยู่ในใจคนดูไปตลอดกาล ถ้ามีภาคต่อคือพัง เซ็ง ๆ ดุ้ยด ๆ เยื่อ ๆ เข้าใจชั้นมะ

(ทวีตเตอร์: ชื่อผู้ใช้ @yokgdy, 10 สิงหาคม 2562)

จากตัวอย่าง คำว่า “เซ็ง” ในความหมายต้นทางมีกลไกนามนัยทำให้เกิดความหมายแฝงของคำว่า “เซ็ง” คือ [ไม่อร่อย] ก่อนที่จะกลไกอุปลักษณ์จะถ่ายโยงความหมายแฝง [ไม่อร่อย] ไปยังวงความหมายปลายทางหมายถึง [ไม่สนุก] ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 6 การขยายคำว่า “เซ็ง” จากวงความหมายต้นทางไปสู่วงความหมายปลายทาง



จากการศึกษาการขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” ในภาษาไทยตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าผู้คนในสังคมเริ่มมีมโนทัศน์คำว่า “เซ็ง” ที่มีความหมายเกี่ยวกับ [รสชาติ] ไปสู่แวดวงมโนทัศน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่รสชาติ เช่น อารมณ์ น้ำเสียง ท่าทาง เป็นต้น ในสมัยรัชกาลที่ 9 จากข้อมูลความหมายของคำว่า “เซ็ง” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา โดยการถ่ายโยงคุณสมบัติทางความหมายของคำว่า “เซ็ง” ที่เป็นคำเรียกรส คือ [จืด, ซืด] และ [คลายรส] ไปสู่อารมณ์ น้ำเสียง ท่าทางที่ [เบื่อ, หน่าย] และ [ไม่สนุก] ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ “เซ็ง” ทั้งสิ้น เพราะเมื่อเกิดอารมณ์ “เซ็ง” แล้ว ก็จะ แสดงสีหน้า ท่าทาง รวมทั้งน้ำเสียงออกมาเพื่อบ่งบอกถึงอารมณ์ “เซ็ง” ที่กำลังประสบอยู่ในขณะนั้น

5. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาพัฒนาการความหมายคำว่า “เซ็ง” ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบันพบว่า คำว่า “เซ็ง” น่าจะมีใช้มาตั้งแต่ก่อนสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และใช้ในความหมายแคบลงจากความหมายเดิมในภาษาจีนแต้จิ๋วที่หมายถึงลักษณะของสิ่งใดก็ตามที่มีลักษณะใส ทั้งที่เป็นอาหารและไม่ใช่อาหาร แต่เมื่อไทยรับคำว่า “เซ็ง” มาใช้ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ก็เริ่มใช้ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับรสชาติของอาหาร กล่าวคือ ใช้เป็นคำเรียกรสของอาหารที่มีลักษณะ จืด, แฉะ, เสีย หรือคลายรส ส่วนความหมายของคำว่า “เซ็ง” ที่ใช้กับอารมณ์เริ่มปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง หมดความตื่นเต้น แสดงให้เห็นว่าคำว่า “เซ็ง” เริ่มใช้ในความหมายอื่นที่นอกจากรสชาติของอาหารมากขึ้นกว่าในอดีตทำให้ความหมายของคำว่า “เซ็ง” ในพจนานุกรมมีความหมายเพิ่มขึ้นไปด้วย

การศึกษาการใช้คำว่า “เซ็ง” ผู้วิจัยไม่พบการใช้คำว่า “เซ็ง” ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสดงอารมณ์ จากเอกสารร้อยแก้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 8 แต่เมื่อค้นคำว่า “เซ็ง” จากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติและทวิตเตอร์ ซึ่งเป็นข้อมูลการใช้ภาษาในสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบการใช้คำว่า “เซ็ง” ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” ได้อย่างชัดเจน โดยการขยายความหมายของคำว่า “เซ็ง” นั้นสามารถอธิบายได้ด้วยกลไกการขยายความหมาย

ที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ 2 กลไก คือ กลไกอุปลักษณ์และกลไกอุปลักษณ์-นามนัย กล่าวคือ กลไกอุปลักษณ์ทำให้คุณสมบัติทางความหมายต้นทางของคำว่า “แข็ง” คือ [จิต, ซัด] และ [คลายรส] ไปสู่คุณสมบัติทางความหมายปลายทางคือ [เปื้อน, หน่าย] ซึ่งเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ส่วนกลไกการขยายความหมายด้วยกลไกอุปลักษณ์-นามนัย พบว่าคำว่า “แข็ง” มีการขยายวงความหมายภายในแวดวงเดียวกันด้วยกลไกนามนัยก่อน กล่าวคือ คำว่า “แข็ง” มีคุณสมบัติทางความหมายคือ [จิต, ซัด] และ [คลายรส] โดยขยายไปสู่ความหมายแฝงว่า [ไม่อร่อย] ก่อนที่จะขยายความหมายไปยังวงความหมายปลายทางด้วยกลไกอุปลักษณ์ คือ [ไม่สนุก] ซึ่งเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์เช่นกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตว่าการใช้คำว่า “แข็ง” นิยมใช้กับอาหารที่ต้องปรุงให้มีรสเปรี้ยว เช่น อาหารประเภทยำ หรือส้มตำเพื่ออธิบายรสชาติที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากทิ้งไว้นาน ทำให้เกิดความหมายที่เกี่ยวข้องกับรสชาติคือทำให้อาหารนั้น [คลายรส] [ไม่อร่อย] และ [ไม่ยาก] รับประทาน แล้วจึงขยายความหมายไปสู่คำแสดงอารมณ์ คือ [ไม่สนุก] ทำให้ [เปื้อน] [ไม่ยาก] ทำสิ่งใด ๆ ต่อไป ลักษณะการขยายความหมายเช่นนี้ ผู้วิจัยสังเกตว่าคำแสดงอารมณ์ “แข็ง” กับคำว่า “เปื้อน” นั้นมีลักษณะทางความหมายร่วมกัน คือ [ไม่ยาก] ดังนั้นจึงพบว่ามีการใช้คำแสดงอารมณ์คำว่าแข็งกับคำว่าเปื้อนควบคู่กันอยู่บ่อยครั้ง เพื่อเน้นความหมายทางอารมณ์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพัฒนาการและการขยายความหมายของคำว่า “แข็ง” พบว่าคำว่า “แข็ง” มีความหมายที่เป็นคำบอกรสชาติของอาหารแล้วจึงขยายความหมายไปสู่คำแสดงอารมณ์ซึ่งเป็นความหมายที่เป็นไปในทางลบ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการขยายความหมายของคำบอกรสชาติของ ฐิติกมล วทัญญูตานนท์ (2557) ที่พบว่า คำบอกรสชาติ นอกจากจะขยายความหมายไปสู่ความหมายอื่น ๆ แล้ว ยังขยายความหมายไปสู่อารมณ์ด้วย เช่น ชื่น จืด เป็นต้น นอกจากนี้ ศุภชัย ต๊ะวิชัย (2549) ยังพบว่ามนุษย์มีมีโนทัศน์การแสดงอารมณ์โกรธที่เกี่ยวข้องกับอาหารและรสชาติ โดยใช้คำแสดงลักษณะของอาหาร เช่น บุด เสีย เน่า มาใช้เปรียบเทียบกับแสดงอารมณ์โกรธที่เกิดขึ้น

เนื่องจากการศึกษาคำว่า “แข็ง” ในงานวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะในเอกสารประเภทร้อยแก้วดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยไม่พบการใช้คำว่า “แข็ง” ในความหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับรสชาติในเอกสารประเภทร้อยแก้วในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 8 แต่

ผู้วิจัยพบการใช้คำว่า “เซ็ง” ในเอกสารประเภทร้อยกรอง ซึ่งนิยะดา เหล่าสุนทร (2553, น. 299) ได้ยกตัวอย่างการใช้คำว่า “เซ็ง” ไว้ในหนังสือ รัตนมาลา โดยยกตัวอย่างจากวรรณกรรมวัดเกาะ เรื่อง พวงมาลัยทอง ใจความตอนหนึ่งว่า ใช้จะเซ็งซำรคหมดสิ้นคลาย นอกจากนี้ยังพบการใช้คำว่า “เซ็ง” ในนิราศพระปฐม (ฤกษ์) ใจความตอนหนึ่งว่า ให้งงวยเยียบเหงาซิมเศร้าเซ็ง แสดงให้เห็นว่ามีการใช้คำว่า “เซ็ง” ทั้งในความหมายที่เกี่ยวข้องกับรสชาติและในความหมายที่เกี่ยวข้องกับคำแสดงอารมณ์ในเอกสารประเภทร้อยกรอง ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2505). *พระราชสาส์นในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระราชทานไปยังประเทศจีน กับประวัติวัดเศวตฉัตร*. พระนคร: กรมศิลปากร.
- กุหลาบ สายประดิษฐ์. (2548). *ช่วงหลังภาพ*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า 2545.
- จดหมายเหตุเรื่องรับพระยาเสวตกุญชร. (2470). พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2548). *รวมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- จารุติ ฝัฒประการ และปริญญญา ฤทธิเจริญ (บรรณาธิการ). (2541). *พจนานุกรม (ร.ศ. 120)*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2551). *ไกลบ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: โกลบอลอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). *โครงการคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ*. สืบค้นจาก <http://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc>
- ฐิติกมล วาญญุตานนท์. (2557). *การศึกษาการขยายความหมายของคำเรียกรสในภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- นริศรานุวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา และดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้ากรมพระยา. (2546). *สาส์นสมเด็จ เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- _____. (2546). *สาส์นสมเด็จ เล่ม 5 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2553). *รัตนมาลา พจนานุกรมแสดงความหมาย สมัย และที่มาของโบราณศัพท์*. กรุงเทพฯ: ลายคำ.
- แบรดเลย์, ปี. (2416). *อักษราภิธานศรับท์ (Dictionary of Siamese Language)*. พระนคร: มปท.
- ประชุมพระราชปจณา. (2517). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปาเลอกัวซ์, พระสังฆราช. (2542). *ศัพท์ พจนานุกรม พจนานุกรม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เปลี่ยน ภาสกรวงศ์, ท่านผู้หญิง. (2557). *แม่ครัวหัวป่าก์ (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: ต้นฉบับ.
- พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2544). *ราชอิริยา* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2549). *ประพจน์การณของนายทองอิน รัตนเนตร*. กรุงเทพฯ: สโมสรหนังสือรหัสคดี.
- _____. (2551). *ประมวลนิทาน ร. 6*. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊กส์.
- มานิต มานิตเจริญ. (2519). *พจนานุกรมไทยฉบับสมบูรณ์-ทันสมัยที่สุด พ.ศ. 2504 (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: เอกศิลปการพิมพ์.
- พรลัดดา เมฆบัณฑิต. (2547). *การศึกษาคำเรียกรสและทัศนคติเกี่ยวกับรสในภาษาจีนแต่จิ๋วตามแนว อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2507). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- _____. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- _____. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- ราโชทัย, หม่อม. (2470). *ประชุมพงศาวดารภาค 45 จดหมายเหตุเรือทูตไทยไปประเทศอังกฤษ*. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- วิลาศปริวัตร, หลวง. (2544). *ความไม่พยายา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลนายน.

- ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2549). *อุปลักษณ์เชิงมนโฑ์คณ์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- สำนักพจนานุกรม. (2547). *พจนานุกรมฉบับมติชน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สินีนาน วัฒนสุข. (2549). *อุปลักษณ์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สิริมาศ มาศพงศ์. (2557). ภาพ รส กลิ่น เสียง: การศึกษาเชิงประวัติของคำบอกผัสสะ. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 31(1), 146-173.
- สุมาลี วีระวงศ์, น.ต.หญิง. (2547). *ร้อยแก้วแนวใหม่ของไทย (พ.ศ. 2417-2453)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- อากาศดำเกิง, หม่อมเจ้า. (2541). *ละครแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- อุดมสมบัติ, หลวง. (2505). *จดหมายหลวงอุดมสมบัติ*. พระนคร: ศิวพร.
- Chaozhou, M. (2005). 潮州母语. สืบค้นจาก <https://www.mogher.com>.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphor we live by*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Twitter, Inc. (2006). Twitter. สืบค้นจาก <https://twitter.com>.